

Spiska metakultura regionalna

Cel projektu

Celem projektu jest zbadanie i opracowanie zjawiska kulturowego określonego jako metakulturowość, którego znaczenie wydaje się wzrastać w ostatnich latach w regionie Polskiego Spisza. Pod pojęciem tym kryje się nowego typu nastawienie mieszkańców wobec własnej spuścizny kulturowej, które charakteryzujące się namysłem nad nią oraz wybiórczym wobec niej stosunkiem. Istotę jego znaczenia oddaje dobrze przedrostek meta-, który wskazuje na zapośredniczenie, wtórność, interpretywizm stosunku wobec własnej spuścizny kulturowej, czego skutkiem jest przeniesienie jej na inny poziom przeżywania i praktykowania, wtórny, na swoisty meta-poziom. Niech za ilustrację posłuży kanon muzyki regionalnej (pierwotny poziom kultury), który przekształca się w postać muzycznych improwizacji i wariacji (wtórny poziom kultury); podobnie dotyczy to stroju regionalnego, architektury itp. Znaną wszystkim analogią unaoczniającą ten proces niech będzie jazz, gatunek muzyczny (wtórny), który wywodzi się z afroamerykańskiej muzyki ludowej (pierwotnej).

Plan badań

Pod względem terytorialnym zakres badań obejmuje część polską Zamagurza Spiskiego określanego mianem Polskiego Spisza. Region cechuje się znacznym zróżnicowaniem kulturowym pod względem gwary, stroju ludowego, folkloru muzycznego czy obyczaju. Realizacja projektu badawczego przewidziana jest na okres czterech lat. W ciągu tego czasu prowadzone będą etnograficzne badania terenowe, na które przewiduje się około dwudziestu wyjazdów – od kilku dni do dwóch tygodni. W okresie pomiędzy badaniami terenowymi prowadzone będą prace studyjne (pogłębione studia problematyki, dopracowywanie teorii, korekta narzędzi badawczych, opracowywanie pozyskanych danych i materiałów). W badaniach będą zastosowane takie techniki jak obserwacja uczestnicząca festynów, konkursów, warsztatów i życia codziennego mieszkańców, wywiady pogłębione i zogniskowane wywiady grupowe (z animatorami, ekspertami, przedstawicielami władz lokalnych, członkami zespołów regionalnych i względnie niezaangażowaną większością mieszkańców), sporządzanie dokumentacji fotograficznej, śledzenie regionalnych forów społecznościowych, analiza lokalnej prasy i twórczości literackiej, twórczości rzemieślniczej i plastycznej. Wyniki badań zostaną zaprezentowane w cyklu wystąpień na konferencjach krajowych i zagranicznych oraz w serii publikacji w specjalistycznych periodykach z zakresu humanistyki i nauk społecznych.

Powody podjęcia tematyki

Metakulturowość to cecha współczesności, która wykazuje znaczny potencjał w sferze twórczości regionalnej (folklor słowno-muzyczny, plastyka, literatura), stosunków społecznych, wartości wyróżniających społeczność regionalną. Jest nowym i kreatywnym sposobem podejścia do własnej spuścizny kulturowej. Służy również wyzwaniu się – jednostkowemu i grupowemu – z gorsetu kanonicznych wzorców kultury regionalnej, tworzonych częstokroć przez zewnętrznych aktywistów i badaczy, niedopuszczających do wykształcania się nieskrępowanej twórczości z inspiracji rodzimą kulturą. Metakulturowość to również czerpanie z innych zasobów kulturowych, wytwarzanie swoistych asambliży, które wprowadzają nowe jakości w krajobrazach kulturowych odnośnych kręgów. W dyskusyjnym przypadku dotyczy to na przykład wzajemnych wpływów kultur regionalnych Polskiego Spisza i Podhala.

Spodziewane efekty

Planowane badania mają służyć lepszemu rozpoznaniu wskazanego zjawiska, jego znaczenia w kształtowaniu grupowej tożsamości spiskiej oraz autorefleksji jej reprezentantów, wskazaniu możliwości kulturotwórczych tak rozumianych metarefleksji i metapraktyk kulturowych. Ustalenia poczynione w trakcie badań mogą zyskać walor aplikacyjny i przyczynić się do wzmocnienia niezależnych inicjatyw twórczych i społecznych, które umożliwią bardziej nieskrępowane wykorzystanie własnej spuścizny kulturowej oraz sięganie po inspiracje innokulturowe. Rozpoznaniu powyższego mają służyć etnograficzne badania terenowe, które gwarantują pozyskiwanie danych z samego źródła, oraz podejście teoretyczne oddające głos samym bohaterom eksploracji – mieszkańcom regionu.